

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 14ης Μαρτίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Ανταγωνισμός – Άρθρο 101 ΣΛΕΕ – Αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από σύμπραξη απαγορευόμενη από το άρθρο αυτό – Προσδιορισμός των οντοτήτων που ευθύνονται για την αποκατάσταση – Διαδοχή νομικών οντοτήτων – Έννοια της “επιχείρησης” – Κριτήριο της οικονομικής συνέχειας»

Στην υπόθεση C-724/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Korkein oikeus (Ανώτατο Δικαστήριο, Φινλανδία) με απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Δεκεμβρίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Vantaan kaupunki

κατά

Skanska Industrial Solutions Oy,

NCC Industry Oy,

Asfaltmix Oy,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Arabadjiev (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούσα καθήκοντα δικαστή του δευτέρου τμήματος, E. Levits, M. Berger και P. G. Xuereb, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: L. Carrasco Marco, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζήτησεως της 16ης Ιανουαρίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο Vantaan kaupunki, εκπροσωπούμενος από τους N. Mickelsson και O. Hyvönen, asianaajat,
- η Skanska Industrial Solutions Oy, εκπροσωπούμενη από τους A.P. Mentula και T. Väättäinen, asianaajat,

* Γλώσσα διαδικασίας: η φινλανδική.

- η NCC Industry Oy, εκπροσωπούμενη από τους I. Aalto-Setälä, M. Kokko, M. von Schrowe και H. Koivuniemi, asianajajat,
- η Asfaltmix Oy, εκπροσωπούμενη από τους S. Hiltunen, A. Laine και M. Blomfelt, asianajajat,
- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Heliskoski και S. Hartikainen,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον S. Fiorentino, avvocato dello Stato,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους C. Vollrath, H. Leupold, G. Meessen και M. Huttunen,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Φεβρουαρίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και της αρχής της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης υπό το πρίσμα των κανόνων που εφαρμόζονται, στο πλαίσιο της φινλανδικής έννομης τάξεως, επί αγωγών αποζημιώσεως λόγω παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης περί ανταγωνισμού.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Vantaan kaupunki (Δήμου του Vantaa, Φινλανδία), αφενός, και της Skanska Industrial Solutions Oy, της NCC Industry Oy και της Asfaltmix Oy, αφετέρου, όσον αφορά την αποκατάσταση της ζημίας που προέκυψε από σύμπραξη στην αγορά ασφάλτου στη Φινλανδία.

Το νομικό πλαίσιο

- 3 Δυνάμει του κεφαλαίου 2, άρθρο 1, του vahingonkorvauslaki 412/1974 (νόμου 412/1974 περί αποζημιώσεως), όποιος προκαλεί, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, ζημία σε άλλο πρόσωπο έχει υποχρέωση να το αποζημιώσει.
- 4 Κατά το κεφάλαιο 6, άρθρο 2, του νόμου αυτού, αν η ζημία προκλήθηκε από δύο ή περισσότερα πρόσωπα, ή εάν δύο ή περισσότερα πρόσωπα υποχρεούνται να καταβάλουν αποζημίωση για την ίδια ζημία, τα πρόσωπα αυτά ευθύνονται εις ολόκληρον.
- 5 Κατά τη φινλανδική νομοθεσία περί ανωνύμων εταιριών, κάθε ανώνυμη εταιρία συνιστά χωριστή νομική οντότητα διαθέτουσα ίδια περιουσία και υπέχουσα ίδια ευθύνη.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 6 Μεταξύ των ετών 1994 και 2002, στη Φινλανδία είχε τεθεί σε εφαρμογή σύμπραξη στην αγορά ασφάλτου (στο εξής: επίμαχη σύμπραξη). Η σύμπραξη αυτή, που αφορούσε την κατανομή των αγορών, τις τιμές και την υποβολή προσφορών για τις κατ' αποκοπήν αμοιβές, κάλυπτε το σύνολο

του εν λόγω κράτους μέλους και μπορούσε να επηρεάσει και το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Η Lemminkäinen Oy, η Sata-Asfaltti Interasfaltti Oy, η Asfalttinelio Oy και η Asfaltti-Tekra Oy, μεταξύ άλλων, συμμετείχαν στην εν λόγω σύμπραξη.

- 7 Στις 22 Μαρτίου 2000, η Asfaltti-Tekra, της οποίας η επωνυμία είναι πλέον, από την 1η Νοεμβρίου 2000, Skanska Asfaltti Oy, απέκτησε όλες τις μετοχές της Sata-Asfaltti. Στις 23 Ιανουαρίου 2002, η τελευταία αυτή εταιρία λύθηκε κατόπιν εκούσιας διαδικασίας εκκαθαρίσεως, στο πλαίσιο της οποίας οι εμπορικές δραστηριότητές της μεταβιβάστηκαν, από τις 13 Δεκεμβρίου 2000, στην Skanska Asfaltti. Αυτή η τελευταία συμμετείχε επίσης στην επίμαχη σύμπραξη. Στις 9 Αυγούστου 2017, η εταιρική επωνυμία της εταιρίας αυτής άλλαξε σε Skanska Industrial Solutions (στο εξής: SIS).
- 8 Η Interasfaltti ήταν θυγατρική κατά ποσοστό 100 % της Oy Lantinen Teollisuuskatu 15. Στις 31 Οκτωβρίου 2000, η NCC Finland Oy απέκτησε τις μετοχές της Lantinen Teollisuuskatu 15. Στις 30 Σεπτεμβρίου 2002, η Interasfaltti απορροφήθηκε από τη Lantinen Teollisuuskatu 15, η οποία ταυτοχρόνως μετονομάστηκε σε Interasfaltti. Την 1η Ιανουαρίου 2003, η NCC Finland διασπάσθηκε σε τρεις νέες εταιρίες. Σε μία εξ αυτών, την NCC Roads Oy, περιήλθε η κυριότητα του συνόλου των μετοχών της Interasfaltti. Στις 31 Δεκεμβρίου 2003, η Interasfaltti λύθηκε κατόπιν εκούσιας διαδικασίας εκκαθαρίσεως στο πλαίσιο της οποίας οι εμπορικές δραστηριότητές της μεταβιβάστηκαν, από την 1η Φεβρουαρίου 2003, στην NCC Roads. Την 1η Μαΐου 2016, η εταιρική επωνυμία της τελευταίας αυτής εταιρίας άλλαξε σε NCC Industry (στο εξής: NCC).
- 9 Στις 20 Ιουνίου 2000, η Siilin Sora Oy, της οποίας η εταιρική επωνυμία άλλαξε, από τις 17 Οκτωβρίου 2000, σε Rudus Asfaltti Oy, απέκτησε όλες τις μετοχές της Asfalttinelio. Στις 23 Ιανουαρίου 2002, η Asfalttinelio λύθηκε κατόπιν εκούσιας διαδικασίας εκκαθαρίσεως στο πλαίσιο της οποίας οι εμπορικές δραστηριότητές της μεταβιβάστηκαν, από τις 16 Φεβρουαρίου 2001, στη Rudus Asfaltti. Στις 10 Ιανουαρίου 2014, η εταιρική επωνυμία της τελευταίας αυτής εταιρίας άλλαξε σε Asfaltmix.
- 10 Στις 31 Μαρτίου 2004, η kilpailuvirasto (αρχή ανταγωνισμού, Φινλανδία) πρότεινε να επιβληθούν χρηματικές κυρώσεις σε επτά εταιρίες. Με απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2009, το Korkein hallinto-oikeus (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Φινλανδία), κατ' εφαρμογήν του κριτηρίου της οικονομικής συνέχειας, το οποίο αναγνωρίζεται από τη νομολογία του Δικαστηρίου, επέβαλε, μεταξύ άλλων, στη SIS, για τη δική της συμπεριφορά και για αυτήν της Sata-Asfaltti, στην NCC, για τη συμπεριφορά της Interasfaltti, και στην Asfaltmix, για τη συμπεριφορά της Asfalttinelio, χρηματικές ποινές για παράβαση του kilpailunrajoituslaki (νόμου περί των περιορισμών του ανταγωνισμού) και του άρθρου 81 ΕΚ (νυν άρθρου 101 ΣΛΕΕ).
- 11 Βάσει της εν λόγω αποφάσεως του Korkein hallinto-oikeus (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου), ο Δήμος του Vantaa, που είχε συνάψει με την Lemminkäinen συμβάσεις με αμοιβή κατ' αποκοπήν στον τομέα της ασφάλτου για τα έτη 1998 έως 2001, άσκησε, στις 2 Δεκεμβρίου 2009, ενώπιον του kärjäoikeus (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, Φινλανδία) αγωγή αποζημιώσεως κατά, μεταξύ άλλων, της SIS, της NCC και της Asfaltmix, υποστηρίζοντας ότι οι τρεις αυτές εταιρίες ευθύνονται εις ολόκληρον για την επιπλέον τιμή που είχε υποχρεωθεί να καταβάλει κατά την εκτέλεση εργασιών ασφαλτοστρώσεως, λόγω της υπερτιμολογήσεως των συμβάσεων με αμοιβή κατ' αποκοπήν η οποία ήταν συνέπεια της επίμαχης συμπράξεως. Η SIS, η NCC και η Asfaltmix αντέταξαν ότι δεν ευθύνονταν για τις ζημίες που είχαν προκληθεί από τις νομικώς αυτοτελείς εταιρίες που μετείχαν στην εν λόγω σύμπραξη και ότι η αγωγή αποζημιώσεως έπρεπε να είχε ασκηθεί στο πλαίσιο των διαδικασιών εκκαθαρίσεως των τελευταίων αυτών εταιριών.
- 12 Το kärjäoikeus (πρωτοβάθμιο δικαστήριο) υποχρέωσε σε καταβολή αποζημιώσεως την SIS, για τη δική της συμπεριφορά και για αυτή της Sata-Asfaltti, την NCC, για τη συμπεριφορά της Interasfaltti, και την Asfaltmix, για αυτήν της Asfalttinelio. Το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι, σε μια κατάσταση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, ήταν, στην πράξη, αδύνατο ή υπέρμετρα δυσχερές, για τον ζημιωθέντα από παράβαση του δικαίου της Ένωσης περί ανταγωνισμού, να λάβει, δυνάμει του δικαίου περί αστικής ευθύνης και του εταιρικού δικαίου της Φινλανδίας, αποζημίωση για τη ζημία που υπέστη λόγω της

παραβάσεως αυτής. Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, έπρεπε να εφαρμοσθεί το κριτήριο της οικονομικής συνέχειας επί του καταλογισμού της ευθύνης για την αποκατάσταση της ζημίας αυτής με τον ίδιο τρόπο όπως και στην περίπτωση της επιβολής προστίμων.

- 13 Επιληφθέν εφέσεως, το *honvöikeus* (εφετείο, Φινλανδία) έκρινε ότι η αρχή της αποτελεσματικότητας δεν μπορούσε να αναιρέσει τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του φινλανδικού καθεστώτος αστικής ευθύνης και ότι το κριτήριο της οικονομικής συνέχειας, το οποίο εφαρμόστηκε όσον αφορά την επιβολή προστίμων, δεν μπορούσε, ελλείψει ειδικότερων κανόνων ή διατάξεων, να εφαρμοσθεί και στις αγωγές αποζημιώσεως. Το δικαστήριο αυτό απέρριψε, κατά συνέπεια, τα αιτήματα του Δήμου του Vantaa κατά το μέρος που στρέφονταν κατά της SIS, λόγω της συμπεριφοράς της Sata-Asfaltti, καθώς και κατά της NCC και της Asfaltmix.
- 14 Ο Δήμος του Vantaa άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως του *honvöikeus* (εφετείου) ενώπιον του *Korkein oikeus* (Ανωτάτου Δικαστηρίου).
- 15 Το δικαστήριο αυτό επισημαίνει ότι το φινλανδικό δίκαιο δεν προβλέπει κανόνες καταλογισμού της ευθύνης για ζημίες που προκλήθηκαν από παράβαση του δικαίου της Ένωσης περί ανταγωνισμού σε μια κατάσταση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη. Οι κανόνες περί αστικής ευθύνης του φινλανδικού δικαίου ερείδονται επί της αρχής ότι ευθύνη φέρει μόνον η νομική οντότητα που προκάλεσε τη ζημία. Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, είναι δυνατή η παρέκκλιση από την αρχή αυτή δια της άρσεως της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου. Εντούτοις, η δυνατότητα αυτή εξετάζεται μόνον αν οι εμπλεκόμενοι επιχειρηματίες χρησιμοποίησαν τη δομή του ομίλου, τους μεταξύ των επιχειρήσεων δεσμούς ή τον έλεγχο ενός μέτοχου κατά τρόπο επιλήψιμο ή τεχνητό, με αποτέλεσμα την καταστράτηγηση της νομικής ευθύνης.
- 16 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, οποιοσδήποτε δικαιούται να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη λόγω παραβάσεως του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, εφόσον υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας αυτής και της εν λόγω παραβάσεως, εναπόκειται δε στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να θεσπίσει τους λεπτομερείς κανόνες για την άσκηση του δικαιώματος αυτού.
- 17 Εντούτοις, το εν λόγω δικαστήριο θεωρεί ότι δεν προκύπτει σαφώς από τη νομολογία αυτή αν ο προσδιορισμός των προσώπων που ευθύνονται για την αποκατάσταση της ζημίας πρέπει να γίνεται με την άμεση εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ ή αν πρέπει να γίνεται βάσει των κανόνων που καθορίζονται από την εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους.
- 18 Σε περίπτωση κατά την οποία θα έπρεπε τα πρόσωπα που ευθύνονται για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ να προσδιορίζονται με την άμεση εφαρμογή του άρθρου αυτού, θα έπρεπε, κατά το αιτούν δικαστήριο, να διευκρινισθεί ποια είναι τα πρόσωπα στα οποία είναι δυνατό να καταλογισθεί η ευθύνη για την εν λόγω παράβαση.
- 19 Συναφώς, είναι δυνατόν να γίνει δεκτό ότι ευθύνεται είτε το πρόσωπο που παρέβη τους κανόνες του δικαίου περί ανταγωνισμού είτε η «επιχείρηση», κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, η οποία παρέβη τους κανόνες αυτούς. Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, όταν μια επιχείρηση που αποτελείται από περισσότερα νομικά πρόσωπα παραβιάζει τους κανόνες του ανταγωνισμού, ευθύνεται, κατά την αρχή της προσωπικής ευθύνης, για την παράβαση αυτή. Κατά το αιτούν δικαστήριο, θα ήταν δυνατόν, κατ' εφαρμογήν της νομολογίας αυτής, να καταλογισθεί η ευθύνη για παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ στην οντότητα που συνέχισε τις εμπορικές δραστηριότητες της οντότητας που διέπραξε την παράβαση αυτή, στην περίπτωση που η τελευταία αυτή οντότητα έπαυσε να υφίσταται.

- 20 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, στην περίπτωση κατά την οποία δεν θα έπρεπε να προσδιορισθούν τα πρόσωπα που ευθύνονται για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ με την άμεση εφαρμογή του άρθρου αυτού, θα έπρεπε να προβεί στον καταλογισμό της ευθύνης για τη ζημία που προκλήθηκε από την επίμαχη σύμπραξη βάσει των κανόνων του φινλανδικού δικαίου και της αρχής της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης.
- 21 Συναφώς, το δικαστήριο αυτό ζητεί να διευκρινιστεί αν η εν λόγω αρχή συνεπάγεται ότι η ευθύνη για την παράβαση του δικαίου της Ένωσης περί ανταγωνισμού πρέπει να καταλογίζεται στην εταιρία που ανέλαβε το κεφάλαιο και εξακολούθησε τις εμπορικές δραστηριότητες της λυθείσας εταιρίας, η οποία είχε μετάρχει στη σύμπραξη. Στην περίπτωση αυτή, τίθεται το ερώτημα αν η αρχή της αποτελεσματικότητας αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση όπως αυτή που περιγράφεται στη σκέψη 15 της παρούσας αποφάσεως και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι ευθύνη της εταιρίας που συνέχισε τις εμπορικές δραστηριότητες της εταιρίας που μετείχε στη σύμπραξη στοιχειοθετείται μόνον αν η πρώτη από τις εταιρίες αυτές γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει, κατά τον χρόνο της αποκτήσεως του κεφαλαίου της δεύτερης, ότι η τελευταία είχε διαπράξει μια τέτοια παράβαση.
- 22 Υπό τις συνθήκες αυτές, το *Korkein oikeus* (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Πρέπει το ερώτημα ως προς το ποιος ευθύνεται για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από συμπεριφορά αντιβαίνουσα στο άρθρο 101 ΣΛΕΕ να απαντηθεί με άμεση εφαρμογή του εν λόγω άρθρου ή βάσει των εθνικών κανόνων;
- 2) Αν οι υπόχρεοι προς αποζημίωση καθορίζονται άμεσα βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ: υπέχουν ευθύνη προς αποζημίωση όσοι εμπίπτουν στον όρο “επιχείρηση” της εν λόγω διατάξεως; Εφαρμόζονται για τον καθορισμό των υπόχρεων προς αποζημίωση οι ίδιες αρχές που εφάρμοσε το Δικαστήριο κατά την εκδίκαση υποθέσεων επιβολής προστίμων, προκειμένου να καθορίσει ποιος υπέχει ευθύνη, και σύμφωνα με τις οποίες η ευθύνη μπορεί να στηρίζεται μεταξύ άλλων στην ιδιότητα του μέλους του ίδιου οικονομικού συνόλου ή στην οικονομική συνέχεια;
- 3) Αν οι υπόχρεοι προς αποζημίωση καθορίζονται βάσει της εθνικής νομοθεσίας του κράτους μέλους: αντιβαίνει στην απαίτηση περί αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης εθνική ρύθμιση, η οποία προβλέπει ότι εταιρία η οποία, αφού απέκτησε όλες τις μετοχές εταιρίας που μετείχε σε σύμπραξη, κατά παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, λύει την εν λόγω εταιρία και συνεχίζει τις επιχειρηματικές δραστηριότητές της, δεν ευθύνεται για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την περιορίζουσα τον ανταγωνισμό συμπεριφορά της λυθείσας εταιρίας, μολοντί η καταβολή αποζημιώσεως από τη λυθείσα εταιρία είναι πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής; Αντιβαίνει στην απαίτηση περί αποτελεσματικότητας ερμηνεία του εσωτερικού δικαίου κράτους μέλους που θέτει ως προϋπόθεση της ευθύνης προς αποζημίωση ο ανωτέρω περιγραφείς εταιρικός μετασχηματισμός να είναι παράνομος ή τεχνητός με σκοπό την καταστράτηγηση της υποχρεώσεως προς αποζημίωση λόγω παραβάσεων του δικαίου ανταγωνισμού ή άλλως να έχει πραγματοποιηθεί κατά τρόπο αθέμιτο ή τουλάχιστον η εταιρία να γνώριζε ή να όφειλε να γνωρίζει την παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού κατά την πραγματοποίηση του εταιρικού μετασχηματισμού;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 23 Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 101 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, σε μια κατάσταση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στην οποία όλες οι μετοχές των εταιριών που συμμετείχαν σε σύμπραξη απαγορευόμενη από το άρθρο αυτό αποκτήθηκαν από άλλες

εταιρίες, οι οποίες έλυσαν τις πρώτες αυτές εταιρίες και συνέχισαν τις εμπορικές τους δραστηριότητες, οι αποκτώσες εταιρίες είναι δυνατόν να ευθύνονται για τη ζημία που προκλήθηκε από τη σύμπραξη αυτή.

- 24 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 101, παράγραφος 1, και το άρθρο 102 ΣΛΕΕ παράγουν άμεσα αποτελέσματα στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών και γεννούν, υπέρ των υποκειμένων δικαίου, δικαιώματα που τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2014, Kone κ.λπ., C-557/12, EU:C:2014:1317, σκέψη 20 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 25 Κατά πάγια νομολογία, η πλήρης αποτελεσματικότητα του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και, πιο συγκεκριμένα, η εφαρμογή στην πράξη της απαγορεύσεως την οποία προβλέπει η παράγραφος 1 του άρθρου αυτού θα θιγόταν αν δεν αναγνωριζόταν σε κάθε ιδιώτη το δικαίωμα να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που του έχει προκαλέσει σύμβαση ή συμπεριφορά ικανή είτε να περιορίσει είτε να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2014, Kone κ.λπ., C-557/12, EU:C:2014:1317, σκέψη 21 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 26 Ως εκ τούτου, οποιοσδήποτε δικαιούται να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη, εφόσον υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας αυτής και μιας απαγορευμένης βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ συμπτύξεως ή πρακτικής (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2014, Kone κ.λπ., C-557/12, EU:C:2014:1317, σκέψη 22 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 27 Βεβαίως, ελλείψει σχετικής ρυθμίσεως του δικαίου της Ένωσης, απόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τις λεπτομέρειες της ασκήσεως του δικαιώματος προς αποκατάσταση ζημίας η οποία απορρέει από σύμπραξη ή πρακτική που απαγορεύεται βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, υπό την επιφύλαξη ότι τηρούνται οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας (πρβλ. απόφαση της 5ης Ιουνίου 2014, Kone κ.λπ., C-557/12, EU:C:2014:1317, σκέψη 24 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 28 Εντούτοις, όπως επισήμανε, εν ολίγοις, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 60 έως 62 των προτάσεών του, το ζήτημα του προσδιορισμού της οντότητας που οφείλει να αποκαταστήσει τη ζημία που προκλήθηκε από παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ διέπεται άμεσα από το δίκαιο της Ένωσης.
- 29 Πράγματι, από το γράμμα του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ προκύπτει ότι η επιλογή των συντακτών των Συνθηκών ήταν να χρησιμοποιηθεί η έννοια της «επιχείρησης» για τον προσδιορισμό του παραβάτη της απαγορεύσεως την οποία προβλέπει η διάταξη αυτή (πρβλ. απόφαση της 27ης Απριλίου 2017, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-516/15 P, EU:C:2017:314, σκέψη 46).
- 30 Περαιτέρω, κατά πάγια νομολογία, το δίκαιο του ανταγωνισμού της Ένωσης αφορά τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων (πρβλ. αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 2007, ETI κ.λπ., C-280/06, EU:C:2007:775, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 18ης Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Parker Hannifin Manufacturing και Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 31 Εντούτοις, δεδομένου ότι η ευθύνη για τη ζημία από τις παραβάσεις των κανόνων της Ένωσης περί ανταγωνισμού έχει προσωποπαγή χαρακτήρα, η επιχείρηση που παρέβη τους κανόνες αυτούς είναι εκείνη που οφείλει να αναλάβει την ευθύνη για τη ζημία που προκλήθηκε από την παράβαση.
- 32 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι οι οντότητες που υποχρεούνται να αποκαταστήσουν τη ζημία που προκλήθηκε από σύμπραξη ή πρακτική απαγορευόμενη από το άρθρο 101 ΣΛΕΕ είναι οι επιχειρήσεις, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, οι οποίες συμμετείχαν στην εν λόγω σύμπραξη ή πρακτική.

- 33 Η ερμηνεία αυτή δεν κλονίζεται από το επιχείρημα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που προβλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι, από το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/104/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 2014, σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβάσεις των διατάξεων του δικαίου ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2014, L 349, σ. 1), κατά το οποίο τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι επιχειρήσεις οι οποίες παραβίασαν το δίκαιο ανταγωνισμού μέσω κοινής συμπεριφοράς ευθύνονται εις ολόκληρον για τη ζημία που προκλήθηκε από την παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού, προκύπτει ότι εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να προσδιορίσει την οντότητα που υποχρεούται να αποκαταστήσει τη ζημία αυτή, τηρουμένων των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.
- 34 Πράγματι, η διάταξη αυτή της οδηγίας 2014/104, η οποία οδηγία δεν εφαρμόζεται, εξάλλου, *ratione temporis* στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης, δεν αφορά τον προσδιορισμό των οντοτήτων που έχουν την υποχρέωση αποκαταστάσεως μιας τέτοιας ζημίας, αλλά την κατανομή της ευθύνης μεταξύ των εν λόγω οντοτήτων, και, ως εκ τούτου, δεν απονέμει στα κράτη μέλη εξουσίες για να προβούν στον εν λόγω προσδιορισμό.
- 35 Αντιθέτως, η εν λόγω διάταξη επιβεβαιώνει, όπως και το άρθρο 1 της οδηγίας 2014/104, με τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», στην παράγραφό του 1, πρώτη περίοδος, ότι οι ευθυνόμενοι για τη ζημία που προκλήθηκε από παράβαση του δικαίου της Ένωσης περί ανταγωνισμού είναι ακριβώς οι «επιχειρήσεις» που διέπραξαν την εν λόγω παράβαση.
- 36 Κατόπιν της διευκρινίσεως αυτής, υπενθυμίζεται ότι η έννοια της «επιχείρησης», κατά το άρθρο 101 ΣΛΕΕ, καλύπτει κάθε οντότητα που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος της οντότητας αυτής και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς της (απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2007, ΕΤΙ κ.λπ., C-280/06, EU:C:2007:775, σκέψη 38 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 37 Η έννοια αυτή, εντασσόμενη στο εν λόγω πλαίσιο, πρέπει να νοείται ως οικονομική μονάδα, έστω και αν από νομικής απόψεως η οικονομική αυτή μονάδα αποτελείται από περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα (απόφαση της 27ης Απριλίου 2017, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-516/15 P, EU:C:2017:314, σκέψη 48 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 38 Όσον αφορά την περίπτωση της αναδιαρθρώσεως επιχείρησης, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στο πλαίσιο της οποίας η οντότητα η οποία διέπραξε την παράβαση του δικαίου της Ένωσης περί ανταγωνισμού έπαυσε να υφίσταται, υπενθυμίζεται ότι, οσάκις οντότητα που διέπραξε μια τέτοια παράβαση αποτελεί αντικείμενο νομικής ή οργανωτικής μεταβολής, η μεταβολή αυτή δεν έχει κατ' ανάγκην ως αποτέλεσμα τη δημιουργία νέας επιχείρησης απαλλαγμένης της ευθύνης των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορών της προηγούμενης οντότητας αν, από οικονομικής απόψεως, η προηγούμενη και η νέα οντότητα ταυτίζονται (πρβλ. αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 2007, ΕΤΙ κ.λπ., C-280/06, EU:C:2007:775, σκέψη 42, της 5ης Δεκεμβρίου 2013, SNIA κατά Επιτροπής, C-448/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:801, σκέψη 22, καθώς και της 18ης Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Parker Hannifin Manufacturing και Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, σκέψη 40).
- 39 Επομένως, δεν είναι ασυμβίβαστος προς την αρχή της προσωπικής ευθύνης ο καταλογισμός της ευθύνης για παράβαση σε εταιρία υπό την ιδιότητά της ως εταιρίας που απορρόφησε την εταιρία που διέπραξε την παράβαση, όταν αυτή η τελευταία έπαυσε να υφίσταται (απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2013, SNIA κατά Επιτροπής, C-448/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:801, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 40 Επιπλέον, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι μπορεί να είναι απαραίτητο, για την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων της Ένωσης περί ανταγωνισμού, να καταλογισθεί η ευθύνη για την παράβαση των κανόνων αυτών στον αποκτώντα την επιχείρηση η οποία διέπραξε την παράβαση αυτή, στην

περίπτωση που η τελευταία αυτή επιχείρηση παύσει να υφίσταται συνεπεία της απορροφήσεώς της από τον εν λόγω αποκτώντα, ο οποίος αναλαμβάνει, υπό την ιδιότητα της απορροφώσας εταιρίας, τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού της, συμπεριλαμβανομένων των ευθυνών που υπέχει συνεπεία παραβάσεως του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2013, SNIA κατά Επιτροπής, C-448/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:801, σκέψη 25).

- 41 Συναφώς, η Asfaltmix υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι, δεδομένου ότι η νομολογία που μνημονεύθηκε στις σκέψεις 36 έως 40 της παρούσας αποφάσεως έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο της επιβολής, εκ μέρους της Επιτροπής, προστίμων σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [101] και [102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1), η νομολογία αυτή δεν έχει εφαρμογή επί αγωγής αποζημιώσεως, όπως η κρινόμενη στην κύρια δίκη.
- 42 Το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί.
- 43 Πράγματι, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 25 της παρούσας αποφάσεως, το δικαίωμα οποιουδήποτε προσώπου να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από σύμπραξη ή πρακτική απαγορευόμενη από το άρθρο 101 ΣΛΕΕ διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα του άρθρου αυτού, ειδικότερα, την πρακτική αποτελεσματικότητα της απαγορεύσεως που προβλέπει η παράγραφος του 1.
- 44 Το δικαίωμα αυτό, όντως, ενισχύει την αποτελεσματική λειτουργία των κανόνων της Ένωσης περί ανταγωνισμού και αποθαρρύνει τις συχνά κεκαλυμμένες συμφωνίες ή πρακτικές που ενδέχεται να περιορίζουν ή να νοθεύουν τον ανταγωνισμό, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στη διατήρηση συνθηκών πραγματικού ανταγωνισμού εντός της Ένωσης (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2014, Kone κ.λπ., C-557/12, EU:C:2014:1317, σκέψη 23 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 45 Συνεπώς, όπως επισήμανε, εν ολίγοις, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 80 των προτάσεών του, οι αγωγές αποζημιώσεως για παράβαση των κανόνων της Ένωσης περί ανταγωνισμού αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του συστήματος εφαρμογής των κανόνων αυτών, που επιδιώκει την πάταξη των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορών των επιχειρήσεων και την αποτροπή τους από την επίδειξη τέτοιων συμπεριφορών.
- 46 Συνεπώς, εάν ορισμένες επιχειρήσεις, που ευθύνονται για τη ζημία που προκλήθηκε από παραβίαση των κανόνων της Ένωσης περί ανταγωνισμού, μπορούσαν να αποφύγουν την ευθύνη τους για τον λόγο και μόνον ότι η ταυτότητά τους άλλαξε λόγω αναδιαρθρώσεων, εκχωρήσεων ή άλλων νομικών ή οργανωτικών αλλαγών, θα υπονομευόταν ο σκοπός που επιδιώκεται από το σύστημα αυτό καθώς και η πρακτική αποτελεσματικότητα των εν λόγω κανόνων (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2007, ETI κ.λπ., C-280/06, EU:C:2007:775, σκέψη 41 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 47 Συνεπώς, η έννοια της «επιχείρησης», κατά το άρθρο 101 ΣΛΕΕ, που αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης, δεν μπορεί να έχει άλλο περιεχόμενο στο πλαίσιο της επιβολής, εκ μέρους της Επιτροπής, προστίμων βάσει του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 και άλλο στο πλαίσιο των αγωγών αποζημιώσεως για παράβαση των κανόνων της Ένωσης περί ανταγωνισμού.
- 48 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, η SIS, η NCC και η Asfaltmix απέκτησαν όλες τις μετοχές, αντιστοίχως, της Sata-Asfaltti, της Interasfaltti και της Asfalttinelio, εταιριών που μετείχαν στην επίμαχη σύμπραξη, και, εν συνεχεία, επ' ευκαιρία εκουσίων διαδικασιών εκκαθαρίσεως που κινήθηκαν κατά τα έτη 2000, 2001 και 2003, ανέλαβαν το σύνολο των αντίστοιχων εμπορικών δραστηριοτήτων των τελευταίων αυτών εταιριών και προέβησαν στη λύση τους.

- 49 Εξ αυτού προκύπτει, επομένως, υπό την επιφύλαξη της οριστικής εκτιμήσεως από το αιτούν δικαστήριο βάσει του συνόλου των κρίσιμων στοιχείων, ότι, από οικονομικής απόψεως, υφίσταται ταυτότητα μεταξύ της SIS, της NCC και της Asfaltmix, αφενός, και, αντιστοίχως, της Sata-Asfaltti, της Interasfaltti και της Asfalttinelio, αφετέρου, δεδομένου ότι οι τρεις τελευταίες εταιρίες έπαυσαν να υφίστανται ως νομικά πρόσωπα.
- 50 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να θεωρηθεί ότι η SIS, η NCC και η Asfaltmix, ως διάδοχοι, αντιστοίχως, της Sata-Asfaltti, της Interasfaltti και της Asfalttinelio, έχουν αναλάβει την ευθύνη των τελευταίων αυτών εταιριών για τη ζημία που προκλήθηκε από την επίμαχη σύμπραξη, λόγω του γεγονότος ότι διασφάλισαν, ως νομικά πρόσωπα, την οικονομική συνέχεια των εν λόγω εταιριών.
- 51 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα είναι ότι το άρθρο 101 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι σε μια κατάσταση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στην οποία όλες οι μετοχές των εταιριών που συμμετείχαν σε σύμπραξη απαγορευόμενη από το άρθρο αυτό αποκτήθηκαν από άλλες εταιρίες, που προέβησαν στη λύση των πρώτων αυτών εταιριών και συνέχισαν τις εμπορικές τους δραστηριότητες, είναι δυνατόν η ευθύνη για τη ζημία που προκλήθηκε από τη σύμπραξη αυτή να καταλογισθεί στις αποκτώσες εταιρίες.
- 52 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στα δύο πρώτα προδικαστικά ερωτήματα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα.

Επί του αιτήματος περιορισμού των διαχρονικών αποτελεσμάτων της παρούσας αποφάσεως

- 53 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η NCC ζήτησε από το Δικαστήριο να περιορίσει τα διαχρονικά αποτελέσματα της παρούσας αποφάσεως στην περίπτωση που κρίνει ότι το κριτήριο της οικονομικής συνέχειας εφαρμόζεται για τον προσδιορισμό των προσώπων που υποχρεούνται να αποκαταστήσουν τη ζημία που προκλήθηκε από παράβαση των κανόνων της Ένωσης περί ανταγωνισμού.
- 54 Προς στήριξη του αιτήματός της, η NCC υποστηρίζει ότι η ερμηνεία αυτή ήταν αδύνατον να προβλεφθεί, ότι προσδίδει αναδρομική ισχύ στους κανόνες αυτούς και ότι έχει απρόβλεπτες συνέπειες επί της δραστηριότητας των επιχειρήσεων.
- 55 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η ερμηνεία που δίνει το Δικαστήριο σε κανόνα του δικαίου της Ένωσης, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας που του παρέχει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, διαφωτίζει και διευκρινίζει τη σημασία και το περιεχόμενο του κανόνα αυτού, όπως πρέπει ή θα έπρεπε να νοείται και να εφαρμόζεται από τον χρόνο της θέσεώς του σε ισχύ. Συνεπώς, ο κατ' αυτόν τον τρόπο ερμηνευθείς κανόνας μπορεί και πρέπει να εφαρμόζεται από τα δικαστήρια ακόμη και σε έννομες σχέσεις που γεννήθηκαν και συνήφθησαν πριν από την έκδοση της αποφάσεως επί της αιτήσεως ερμηνείας, εφόσον συντρέχουν κατά τα λοιπά οι προϋποθέσεις που επιτρέπουν να υποβληθεί στην κρίση των αρμοδίων δικαστηρίων διαφορά σχετική με την εφαρμογή του εν λόγω κανόνα (απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2016, Microsoft Mobile Sales International κ.λπ., C-110/15, EU:C:2016:717, σκέψη 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 56 Μόνον εντελώς κατ' εξαίρεση μπορεί το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν της συμφυούς με την έννομη τάξη της Ένωσης γενικής αρχής της ασφάλειας δικαίου, να αποφασίσει τον περιορισμό της δυνατότητας την οποία έχει κάθε ενδιαφερόμενος να επικαλεσθεί διάταξη την οποία έχει ερμηνεύσει το Δικαστήριο, προκειμένου να αμφισβητήσει έννομες σχέσεις που έχουν καλοπίστως συσταθεί. Για να μπορεί να αποφασισθεί ένας τέτοιος περιορισμός, είναι αναγκαίο να πληρούνται δύο ουσιώδη κριτήρια, δηλαδή να υπάρχει καλή πίστη των ενδιαφερομένων κύκλων και κίνδυνος σοβαρών διαταραχών (απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2016, Microsoft Mobile Sales International κ.λπ., C-110/15, EU:C:2016:717, σκέψη 60 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 57 Ειδικότερα, το Δικαστήριο κατέφυγε στη λύση αυτή μόνον υπό πολύ συγκεκριμένες περιστάσεις, όταν, ιδίως, υπήρχε κίνδυνος σοβαρών οικονομικών συνεπειών οφειλομένων, ιδίως, στον μεγάλο αριθμό των εννόμων σχέσεων που είχαν συσταθεί καλόπιστα βάσει ρυθμίσεως η οποία εθεωρείτο νομίμως ισχύουσα και εφόσον προέκυπτε ότι οι ιδιώτες και οι εθνικές αρχές είχαν παρακινηθεί σε συμπεριφορά αντιβαίνουσα στο δίκαιο της Ένωσης λόγω αντικειμενικής και σοβαρής αβεβαιότητας ως προς το περιεχόμενο των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, αβεβαιότητας στη δημιουργία της οποίας είχε ενδεχομένως συμβάλει η ίδια η συμπεριφορά άλλων κρατών μελών ή της Επιτροπής (απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2016, Microsoft Mobile Sales International κ.λπ., C-110/15, EU:C:2016:717, σκέψη 61 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 58 Εν προκειμένω, δεδομένου ότι η NCC ουδόλως τεκμηρίωσε τους ισχυρισμούς της, δεν απέδειξε ότι τα κριτήρια που αναφέρονται στη σκέψη 56 της παρούσας αποφάσεως πληρούνται στη συγκεκριμένη περίπτωση.
- 59 Ως εκ τούτου, δεν συντρέχει λόγος να περιορισθούν τα διαχρονικά αποτελέσματα της παρούσας αποφάσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 60 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 101 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι σε μια κατάσταση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στην οποία όλες οι μετοχές των εταιριών που συμμετείχαν σε σύμπραξη απαγορευόμενη από το άρθρο αυτό αποκτήθηκαν από άλλες εταιρίες, που προέβησαν στη λύση των πρώτων αυτών εταιριών και συνέχισαν τις εμπορικές τους δραστηριότητες, είναι δυνατόν η ευθύνη για τη ζημία που προκλήθηκε από τη σύμπραξη αυτή να καταλογισθεί στις αποκτώσες εταιρίες.

(υπογραφές)